

دانشگاه شهید بهشتی

۱۳۷۹ / ۱۲ / ۲۰

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته آموزش بزرگسالان

موضوع:

بررسی عوامل مؤثر برگرایش دانشجو معلمان استان تهران به ادامه تحصیل در

دوره‌های آموزش ضمن خدمت

نیمسال اول ۷۹ - ۷۸

۸۹۶۸

استاد راهنما : خانم دکتر آشتیانی
استاد مشاور : آقای محمود حیدری
استاد داور : آقای دکتر پرداختچی
پژوهشگر : رضوان هاشمی فشارکی

زمستان ۷۸

۳۱۸۷۲

تقدیم به بهترینهایم

به مادر و پدر عزیزتر از جانم

که همواره رهین منت آنهایم

به همسر عزیزم

یارِ مَن در زندگی و تحصیل

۳۱۸۷۲

تشکر و قدر دانی

بنام خداوندی که آئینه وجود را به جوهر علم جلالی نوین بخشید و کوهسار حیات آدمی را به چشمه دانستن سرسبز گردانید. بنام آنکه دل را، زلال وجود او مصفاست و آسمان اندیشه را، یاد او جلا می بخشد. همان خدایی که روح خداوند را در نهاد آدمی دمید و سرمنشأ تربیت وی گردید. اویی که به وجود معنی داد، به انسان حیات و به هستی مفهوم.

در عصری که شهابهای پر نور دانستن، کهکشان پر نور جستجو را بی مهاباطی می کنند و از آسمانی به آسمانی صعود می نمایند در راه تحقق اهداف والای وجودی انسان بر آن شدم تا اندیشه ای را به عمل مبدل سازم، که با حمایت و یاری صمیمانه اساتید گرانقدری همراه شد.

بر خود لازم می دانم که از آن سروران گرامی، که در نگارش این پایان نامه مرا یاری نمودند سپاسگزاری نمایم. ابتدا از سرکار خانم دکتر آشتیانی، استاد راهنما و مدیر گروه محترم دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه شهید بهشتی، که در نهایت صبر و صمیمیت راهنمایی های ارزشمند خویش را در راه اصلاحات سازنده پایان نامه مرحمت فرمودند.

از استاد مشاور، جناب آقای محمود حیدری که با وجود مشغله فراوان با راهنمایی های صادقانه ما را مدیون خویش ساختند.

چکیده تحقیق به فارسی

فصل اوّل :

طرح تحقیق

مقدمه

۱ معرفی موضوع تحقیق

۱ اهداف تحقیق

۱ اهمیت موضوع

۲ فرضیات تحقیق

۳ تعریف عملیاتی واژه‌ها و متغیرها

فصل دوّم

ادبیات تحقیق

۹ اهمیت آموزش و پرورش

۱۲ انواع آموزش

۱۲ آموزش رسمی

۱۳ آموزش غیررسمی

۱۴ تاریخچه آموزش کارکنان در سازمانها

۱۵ معرفی روشهای آموزشی کارکنان

۱۷ آموزش ضمن خدمت

۱۸ انواع آموزش ضمن خدمت

۱۸ آموزش ضمن خدمت برحسب زمان

۱۹ آموزش ضمن خدمت برحسب ماهیت

۲۱ آموزش مداوم

۲۱	آموزش ضمن خدمت از راه دور
۲۴	تاریخچه آموزش ضمن خدمت در وزارت آموزش و پرورش
۲۶	آموزش ضمن خدمت معلمان و ضرورت آن
۲۸	اهداف آموزش ضمن خدمت
۲۹	مکانیزمهای آموزش ضمن خدمت کارکنان
۳۶	گسترش آموزش ضمن خدمت معلمان
۳۸	تعیین نیازهای آموزشی در آموزشهای ضمن خدمت
۴۰	فرایند برنامه‌ریزی آموزش ضمن خدمت کارکنان
	(تهیه و تدوین برنامه عمل)
۴۴	اجرای برنامه آموزش ضمن خدمت
۴۵	ارزشیابی از برنامه‌های آموزش ضمن خدمت
۴۸	آموزش ضمن خدمت در چند کشور جهان
۵۱	مفهوم و تئوریهای گرایش
۵۱	اجزای گرایش
۵۱	کارکردهای گرایش
۵۲	تکوین گرایش
۵۲	تئوریهای گرایش
۵۳	اندازه‌گیری و سنجش گرایشها
۵۴	تئوری سلسله مراتب نیازها
۵۶	ایجاد انگیزه در ادامه تحصیل معلمان
۵۸	مروری اجمالی بر تحقیقات گذشته

۶۷ مطالعات گیلفورد جارنسن

فصل سوم

۶۹ روش تحقیق

۷۰ جامعه آماری

۷۰ حجم جامعه، نمونه و شیوه نمونه گیری

۷۳ ابزار جمع آوری اطلاعات

۷۴ متغیرهای تعدیل کننده و مزاحم مورد مطالعه

۷۵ روش تجزیه و تحلیل آماری

۷۵ ویژگیهای نمونه

۸۰ محدودیتهای تحقیق

فصل چهارم

۸۱ تجزیه و تحلیل یافته ها

فصل پنجم

بحث و نتیجه گیری

فهرست جداول تحقیق

- جدول (۳-۱) آمار پذیرفته شدگان مراکز آموزش ضمن خدمت استان تهران، سال تحصیلی ۷۹-۷۲۷۸
- جدول (۳-۲) توزیع پاسخ معلمان به تفکیک جنسیت ۷۶
- جدول (۳-۳) توزیع پاسخ معلمان برحسب تأهل ۷۷
- جدول (۳-۴) توزیع معلمان برحسب رشته تحصیلی ۷۸
- جدول (۳-۵) توزیع معلمان برحسب سنوات خدمت ۷۹
- جدول (۴-۱) بررسی یافته‌های مربوط به تأثیر انتقاد به تأکید اسلام بر علم آموزی ۸۱
- جدول (۴-۲) بررسی یافته‌های مربوط به تأثیر مدرک گرایی در جامعه ۸۲
- جدول (۴-۳) بررسی یافته‌های مربوط به تأثیر ارزشمند بودن تحصیلات عالی در جامعه ۸۳
- جدول (۴-۴) بررسی یافته‌های مربوط به تأثیر الگو بودن برای فرزندان ۸۴
- جدول (۴-۵) بررسی یافته‌های مربوط به تأثیر تشویق خانواده و دوستان ۸۵
- جدول (۴-۶) بررسی یافته‌های مربوط به تأثیر احساس ارزشمندی در بین خانواده و همکاران ۸۶
- جدول (۴-۶-۱) جمع‌بندی یافته‌های مربوط به فرضیه اول (تأثیر عوامل فرهنگی) ۸۷
- جدول (۴-۷) بررسی یافته‌های مربوط به فرضیه اول ۸۸
- جدول (۴-۸) بررسی یافته‌های مربوط به تأثیر افزایش حقوق و مزایا ۸۹
- جدول (۴-۹) بررسی یافته‌های مربوط به تأثیر افزایش حقوق در زمان بازنشستگی ۹۰
- جدول (۴-۱۰) مربوط به تأثیر فراهم شدن امکانات رفاهی بیشتر جهت گذراندن اوقات فراغت ۹۱
- جدول (۴-۱۱) بررسی یافته‌های مربوط به تأثیر دستیابی سریع و کم هزینه به مدرک بالاتر ۹۲
- جدول (۴-۱۲) بررسی یافته‌های مربوط به تأثیر امکان بهره‌مندی از وام‌های بلند مدت ۹۳
- جدول (۴-۱۳) بررسی یافته‌های مربوط به تأثیر برخورداری از مأموریت تحصیلی بدون تقلیل حقوق ۹۴

- جدول (۲-۴) جمع بندی یافته‌های مربوط به فرضیه دوم: (تأثیر عوامل اقتصادی)..... ۹۵
- جدول (۱۴-۴) بررسی یافته‌های مربوط به فرضیه دوم..... ۹۶
- جدول (۱۵-۴) بررسی یافته‌های مربوط به فرضیه سوم (تأثیر نیاز به پیشرفت و شکوفایی)..... ۹۷
- جدول (۱۶-۴) بررسی یافته‌های مربوط به فرضیه چهارم ۹۸
- جدول (۱۷-۴) تفاوت بین نظرات معلمان زن و مرد در فرضیه اول ۹۹
- جدول (۱۸-۴) تفاوت بین نظرات معلمان زن و مرد در فرضیه دوم ۱۰۰
- جدول (۱۹-۴) تفاوت بین نظرات معلمان زن و مرد در فرضیه سوم ۱۰۱
- جدول (۲۰-۴) تفاوت بین نظرات معلمان زن و مرد در فرضیه چهارم ۱۰۲
- جدول (۲۱-۴) تفاوت بین نظرات معلمان با سنوات خدمت مختلف در فرضیه اول ۱۰۳
- جدول (۲۲-۴) تفاوت بین نظرات معلمان با سنوات خدمت مختلف در فرضیه دوم ۱۰۵
- جدول (۲۳-۴) تفاوت بین نظرات معلمان با سنوات خدمت مختلف در فرضیه سوم ۱۰۶
- جدول (۲۴-۴) تفاوت بین نظرات معلمان با سنوات خدمت مختلف در فرضیه چهارم..... ۱۰۷
- جدول (۲۵-۴) اولویت بندی عوامل مؤثر در گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت ۱۰۸

چکیده تحقیق

نیروی انسانی متعهد و متخصص در هر سازمانی نقش تعیین کننده‌ای را در راه رسیدن به اهداف آن سازمان دارد. سازمانها به شیوه‌های گوناگون این نیروها را تأمین می‌کنند که آموزش و پرورش هم از این امر مستثنی نیست. یکی از راههای تأمین نیروی انسانی مورد نیاز آموزش و پرورش، برگزاری دوره‌های بلند مدت آموزش ضمن خدمت می‌باشد که هر ساله تعدادی از معلمان از طریق آزمون، برای ادامه تحصیل در مراکز آموزش ضمن خدمت پذیرفته می‌شوند. از آنجا که عده زیادی از معلمان متقاضی ورود به این دوره‌ها می‌باشند محقق در این تحقیق حاضر به دنبال بررسی عوامل مؤثر برگرایش معلمان مقطع کارشناسی استان تهران به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت می‌باشد.

محقق در این تحقیق به دنبال اهداف ذیل می‌باشد:

۱ - مشخص کردن عوامل مؤثر برگرایش معلمان مقطع کارشناسی استان تهران به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت.

۲ - ترتیب اولویت هر یک از این عوامل در دیدگاه معلمان

۳ - چگونگی کمک به برنامه‌ریزان آموزش ضمن خدمت برای استفاده مؤثر از این عوامل.

بدین منظور ۴ فرضیه بعنوان عوامل مؤثر برگرایش معلمان به ادامه تحصیل و شرکت در کلاسهای آموزش ضمن خدمت مورد بررسی قرار گرفت که به شرح زیر است.

۱ - عوامل فرهنگی برگرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد.

۲ - عوامل اقتصادی برگرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد.

۳ - نیاز به پیشرفت و شکوفایی برگرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد.

۴ - نیاز به دستیابی به مهارت در شغل برگرایش معلمان بر ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد.

روش تحقیق پیمایشی بوده و بمنظور بررسی نظرات معلمان از پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری در این تحقیق شامل کلیه دانشجویان معلمان دوره کارشناسی است که در سال تحصیلی ۷۸-۷۹ در مراکز آموزش ضمن خدمت استان تهران، مشغول به تحصیل بوده‌اند که از بین آنها ۱۳۵ نفر به عنوان نمونه با استفاده از نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم و بصورت تصادفی انتخاب شده‌اند.

به منظور تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها دو شیوه آمار توصیفی و استنباطی بکار گرفته شده، در بخش آمار توصیفی از فراوانی، میانگین و انحراف معیار استفاده شده و در مورد لزوم، نمودار ستونی. در بخش آمار استنباطی از آزمون کالموگراف اسمیرنوف، برای بررسی تک تک سؤالات فرضیه اول و دوم و بررسی فرضیات سوم و چهارم استفاده شده، همچنین برای نشان دادن تأثیر هر یک از متغیرهای جنس، سن و سنوات خدمت بر روی هر یک از سؤالات تحقیق از آزمون t و تحلیل واریانس یکطرفه و کمترین تفاوت محسوس (L. S. D) استفاده شده است.

فصل اوّل

طرح تحقیق

سازمانهای مختلف یک جامعه براساس اهداف خاص تشکیل شده‌اند و براساس این اهداف، وظایف و عملکردهای معینی را در جامعه انجام می‌دهند و نیازهای متعددی را برآورده می‌سازند و بعبارت دیگر فلسفه وجودی هر سازمان ارائه خدمات متنوع به جامعه، در راستای اهدافی است که برای آن سازمان در نظر گرفته شده است. در گذشته بعلت عدم پیچیدگی جوامع و محدودیت نیازها و نوآوری‌ها... کارکردهای سازمان‌ها معمولاً ساده بوده است و هرکس می‌توانست با صرف زمانی محدود خود را برای تصدی شغل و خدمت، در یک سازمان آماده کند. در دنیای امروز بعلت گسترش علوم و فنون و متنوع شدن رشته‌های علمی در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و فنی، احراز آمادگی برای تصدی یک شغل به آسانی گذشته نیست. علاوه بر این حتی اگر فردی برای شغلی آمادگی داشته باشد، پیشرفت روزافزون و لحظه به لحظه علوم و فنون هر روز دانش و مهارت‌های او را، کهنه و ناقص می‌سازد و فرد نمی‌تواند به این اطلاعات حاصل از آموزش رسمی قناعت کرده و با کمک آن به انتظارات و مسئولیتهای فردی و شغلی پاسخ دهد. از این رو بمنظور ایجاد تعادل بین روشهای انجام کار از طرفی و یافته‌ها و اطلاعات جدید در صحنه وسیع تر اجتماع از طرف دیگر، اکثر نهادها آموزش کارکنان را بعنوان جزء جدایی‌ناپذیر از دنیای سازمانی خود پذیرفته‌اند.

در آموزش و پرورش هم با توجه به اینکه توانمندی فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه در گرو توانمندی علمی و تخصصی مدیران و معلمان است که نیروی انسانی ماهر، پرورش می‌دهند و با تلاش مستمر خود نظام آموزشی را به سامان نگه می‌دارند، اداره کل آموزش ضمن خدمت که موظف به روزآمد کردن دانش عمومی و تخصصی همکاران فرهنگی، بمنظور کارآیی و اثربخشی نظام آموزشی کشور است، با استفاده از امکانات داخل و خارج از وزارت متبوع به شیوه‌های حضوری و نیمه حضوری به اجرای دوره‌های کوتاه مدت و بلند مدت آموزشی می‌پردازد. انجام این وظیفه از نخستین سالهای دهه پنجاه که آموزش ضمن خدمت پا گرفت و تاکنون سیر صعودی داشته و بطور روز افزون بر ابعاد کمی و کیفی آن افزوده شده است. بطوری که هم‌اکنون بیش از ۲۰۰ هزار نفر سالانه در دوره‌های حضوری و غیرحضوری دانش افزایی شرکت می‌کنند و افزون بر یکصد هزار نفر به ادامه تحصیل در دوره‌های کاردانی و کارشناسی ناپیوسته اشتغال دارند. تهیه منابع آموزشی این دوره‌ها، نظر به کمیت عظیم آموزش‌گیران از یک طرف و پشتوانه غنی تجربه آموزشی بازآموزان که منابع بی‌محتوا را بر نمی‌تابند، از طرف دیگر کاری عظیم و در خور توجه است. لذا اداره کل آموزش ضمن خدمت با بهره‌گیری از استادان فن، گسترش فعالیتهای انتشاراتی را وجهه همت خود قرار داده و به تهیه منابع مطلوب کم‌ا و کیفیاً پی‌گیر است.

معرفی موضوع تحقیق:

عنوان تحقیق، بررسی عوامل موثر بر گرایش دانشجو معلمان استان تهران به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت در نیمسال اول سال تحصیلی ۷۹-۷۸ می‌باشد. در طی این تحقیق عواملی که در ادامه تحصیل و شرکت معلمان در دوره‌های آموزش ضمن خدمت مؤثر بوده است مورد بررسی قرار می‌گیرد.

این عوامل عبارتند از:

عوامل اقتصادی

عوامل فرهنگی

نیاز به پیشرفت و شکوفایی

نیاز به دستیابی به مهارت در شغل

اهداف تحقیق

هدف تحقیق بررسی عوامل مؤثر بر گرایش دانشجو معلمان مقطع کارشناسی استان تهران به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت می‌باشد. در واقع محقق به دنبال آن است که دریابد چه عواملی در ادامه تحصیل معلمان مؤثر است و کدامیک در اولویت هستند به بیان دقیق‌تر در این تحقیق، محقق به دنبال رسیدن به اهداف زیر است:

- ۱- بررسی تأثیر عوامل اقتصادی بر گرایش معلمان به شرکت در کلاسهای آموزش ضمن خدمت.
- ۲- بررسی تأثیر عوامل فرهنگی بر گرایش معلمان به شرکت در کلاسهای آموزش ضمن خدمت. - ب
- ۳- بررسی تأثیر نیاز به پیشرفت و شکوفایی بر گرایش معلمان به شرکت در کلاسهای آموزش ضمن خدمت.
- ۴- بررسی تأثیر نیاز به دستیابی به مهارت در شغل بر گرایش معلمان به شرکت در کلاسهای آموزش ضمن خدمت.

اهمیت موضوع:

نظر به ارتقاء سطح علمی کارکنان در حد استانداردهای قابل قبول و تأمین نیروهای متخصص

وکارآمد مورد نیاز آموزش و پرورش، ایجاد دوره‌های آموزش ضمن خدمت بلند مدت، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بانگاهی گذرا به آمار نیروهای موجود شاغل در وزارت آموزش و پرورش و سطح علمی آنان و با توجه به شرایط و ویژگیهای لازم جهت تصدی مشاغل از قبیل آموزگار (کاردانی)، دبیری مدارس راهنمایی (حداقل کاردانی)، دبیری دوره متوسطه (حداقل کارشناسی) و مدرس مراکز تربیت معلم و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای (حداقل کارشناسی ارشد)، مشخص می‌گردد که درصد کمی از کل نیروهای رسمی موجود در آموزش و پرورش می‌باشند که آنها می‌توانند جزء نیروهای در سطح مطلوب بشمار آیند و از آنجا که اجرای آموزشهای کوتاه مدت به تنهایی قادر به پاسخگویی به نیازهای رو به تزاید این قشر عظیم جامعه فرهنگی نمی‌باشد، لذا جهت دستیابی به حداقل استانداردهای شغلی و حرکت به سوی وضعیت مطلوب و بمنظور ایجاد رضایت شغلی در بین فرهنگیان، اجرای دوره‌های بلند مدت آموزش ضمن خدمت از هر لحاظ ضروری است ولی آنچه بیش از پیش ضرورت این تحقیق را نشان می‌دهد، آن است که در چند سال اخیر شاهد تقاضای روزافزون معلمان برای دانش افزایی و شرکت در دوره‌های بلند مدت آموزش ضمن خدمت هستیم، لذا برای پاسخگویی مثبت و جهت دار به این تقاضا که نیازمند حجم عظیمی از منابع مالی و انسانی و فیزیکی است احتیاج داریم که از عوامل گرایش این خیل عظیم و انگیزه‌های آنان اطلاع حاصل کنیم تا بتوانیم ضمن استفاده بهینه از این گرایش، از اتلاف منابع انسانی و مالی جلوگیری کرده و در تدوین برنامه‌های مربوط، جامع و مناسب، برنامه‌ریزان آموزش ضمن خدمت را یاری رسانیم.

فرضیات تحقیق

با توجه به اهداف ذکر شده تحقیق فرضیات به شرح ذیل می‌باشد:

- ۱- عوامل فرهنگی برگرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد.
- ۲- عوامل اقتصادی برگرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد.
- ۳- نیاز به پیشرفت و شکوفایی برگرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد.
- ۴- نیاز به دستیابی به مهارت در شغل برگرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد.

تعاریف عملیاتی واژه‌ها و متغیرها:

۱ - آموزش: (instruction)

- "فرایندی که در جهت کسب توانایی و مهارت بخصوص صورت می‌گیرد." (۱)
- "ارتباط متقابل سازمان یافته طولانی که هدف آن برانگیختن یادگیری است. این فرایند شامل تدریس، یادگیری و ارتباط می‌باشد." (۲)

۲ - آموزش حین خدمت (on the job training)

"آموزشی که در محل کار با مشاهده و بدون تشکیل کلاس انجام می‌گیرد و فرد در حین انجام وظیفه با شغل مورد نظر و روشها و ابزار کار آشنا می‌شود." (۳)

۳ - آموزش ضمن خدمت (in service training)

"فرایندی که کارکنان را در سطوح مختلف سازمانی برای پیشرفت کارایی، در موقعیت شغل حاضر و آینده‌شان از نظر پیشرفت در نحوه تفکر و عمل، مهارتها و روشها و رفتارهای مناسب به طریق گروهی، بطور رسمی آموزش می‌دهند." (۴)

"فرایند آموزش ضمن خدمت دارای ساختار است، افراد خاص مد نظر است، اهداف خاصی دارد، خارج از نظام آموزش رسمی و برای گروههای مختلف برنامه ریزی میشود، تکیه بر یادگیری معلومات و مهارتها به موازات هم قرار می‌گیرد" (یونسکو ۱۹۹۳).
در این تحقیق آموزش ضمن خدمت به مفهوم اخیر مد نظر است. که آن به صورت آموزش مداوم می‌باشد.

۴ - گرایش: (Attitude)

"تمایل نسبتاً ثابت فرد برای عمل کردن به شیوه معین و خاص نسبت به موضوعات خاص، اشخاص، اشیاء اوضاع و احوال و حوادث." (۵)
در این تحقیق تمایل و گرایش فرد برای شرکت در کلاسهای آموزش ضمن خدمت مورد نظر می‌باشد.

۵ - عوامل فرهنگی

-
- ۱ - معینی، صغری. فرهنگ واژه‌ها و اصطلاحات مدیریت و سازمان. (تهران: وزارت کشاورزی، ۱۳۷۰) ص ۱۱.
 - ۲ - یونسکو، نشریه شماره ۲، وضعیت آموزش، ۱۹۹۳.
 - ۳ - معینی، صغری. فرهنگ واژه‌ها و اصطلاحات مدیریت و سازمان. (تهران: وزارت کشاورزی، ۱۳۷۰) ص ۱۲.
 - ۴ - همان منبع ص ۱۲.
 - ۵ - شعاری نژاد، علی اکبر. فرهنگ علوم رفتاری. (تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۶)، ص ۴۷.